



TR1 Alustavaa yhteenvettoa toimenpiteistä

EATR1 27.1.2026

Aija Kukkala



Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Toimenpiteiden tarkastelu

- Pienryhmien tekemiä **alustavia toimenpide-ehdotuksia** poimittu otsikkotasolla seuraaville kalvoille
- Kalvosesti sisältää ehdotuksen toimenpiteiden tarkasteluun TR1:ssä

Kosteikot – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- **Ennallistamisen lisääminen** - Toimenpiteen riittävyys riippuu paljolti siitä, miten se määritellään. Perinteisesti ojien tukkiminen, mutta voi sisältää myös vesien ohjailua johdeojilla ja puuston poistoa, joskus siirtoistutuksia. Kustannuksiin vaikuttaa oleellisesti, miten ennallistaminen toteutetaan.
- **Vesienpalautuksen lisääminen** - Kohteiden tunnistaminen, erittäin tarpeellinen ja siihen soveltuvilla kohteilla kustannustehokkain tapa hoitaa ennallistamista. Samalla voidaan parantaa vesiluontotyyppien tilaa. Vesienpalautuksella voidaan myös tehostaa perinteisellä ojien tukkimisella toteutettua ennallistamista. Tähän yhteyteen liittyy passiivisen ja aktiivisen ennallistamisen rajanveto.
- **Tietopohjan lisääminen luontotyyppin esiintymisestä**
- **Passiivisen ennallistamisen käyttöönotto** - tunnistetaan passiiviseen ennallistamiseen soveltuvat kohteet. Toimenpiteen avulla voidaan mahdollisesti ennallistaa taloudellisesti edullisella tavalla laajoja pinta-aloja.
- **Luontotyyppin huomioiminen kehitettäessä sääntelytoimenpiteitä, suosituksia ja sertifiointia** - Metsätalouden sertifiointikriteereissä ei nykyisin yksilöidysti mainita luontodirektiivin suoluontotyyppisiä, joten kriteerejä voisi olla syytä kehittää. Metsätalouden neuvontaa, suosituksia ja lainsäädännöllisiä ohjauskeinoja on syytä tarkastella lähteiden ja lähdesoiden sekä lettojen ja korpjen paremman turvaamisen varmistamiseksi. Ojitusilmoituksen kehittäminen, tai ojitusten säätäminen luvanvaraiseksi, mahdollistaisi suo- ja vesiluontotyyppisiin kohdistuvien vaikutusten nykyistä paremman hallinnan.
- **Kehitetään sääntelytoimenpiteitä sammalenkorjuun rajoittamiseksi** - Säädöksiä kehitettäessä tulisi tavoitteena olla myös direktiiviluontotyyppien heikentämättömyyden turvaaminen.
- **Suojelun lisääminen** - Lainsäädäntö toimeenpanee heikentämättömyysvelvoitetta pääasiassa luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilaililla. Lakien säännökset turvaavat kuitenkin vain osittaisesti asetuksen tarkoittamalta merkittävältä heikentymiseltä, joten velvoitteen toimeenpano edellyttäne myös lakimuutoksia.
- **Ennallistamisen fasilitointi ja koordinointi** - Yksityismaiden ennallistamisen rahoitusmallien edistäminen: tuet, luonnonarvokauppa, hiilikauppa, kompensatit.

Niityt ja muut laidunalueiden luontotyypit – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Nykyisten hoidossa olevien perinnebiotooppikohteiden hoidon jatkaminen ja jatkuvuuden turvaaminen
- Jatkuvassa hoidossa olevan perinnebiotooppien pinta-alan kasvattaminen umpeenkasvaneilla ja uusilla kohteilla kunnostusraivauksilla
- Laidunnuksen edellytysten turvaaminen perinnebiotoopeilla
- Niittämällä hoidetun pinta-alan lisääminen perinnebiotoopeilla
- Perinnebiotooppien hoidon ja kunnostuksen neuvonta ja yhteistyö
- Jatkuvaa hoitoa täydentävien hoitotoimenpiteiden lisääminen ja hoidon laadun parantaminen perinnebiotoopeilla
- Vieraskasvilajien torjuminen
- Perinnebiotooppien huomioiminen maankäytössä
- Lehdes- ja vesaniittyjen hoidon turvaaminen
- Uuselinympäristöjen hoito perinnebiotooppilajiston elinympäristönä

Jokien, järvien sekä tulva- ja ranta-alueiden luontotyypit – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Vesien- ja merenhoidon suunnitelmien tehokas ja kohdennettu toimeenpano
- Ojitusten sääntely (kunnostus- ja uudisojitus)
- Ranta-alueiden suojavyöhykkeet (Metsälakiin ehdotus suojavyöhykkeiden paremmasta sisällyttämisestä)
- Rannikon laguunien kunnostukset - laajentaminen ja kohdentaminen (Helmi elinympäristöohjelma tavoite 80 kpl kohteita, joista 21 toteutettu. LIFE-IP BIODIVERSEA hankkeen tavoitteet; Metsähallitus 30 kpl, Luke 20 kpl.)
- Pikkujoet ja purot –kunnostukset (Helmi-ohjelman tavoite 600 km kunnostettua uomaa, 192 km toteutettu)
- Lähteet -kunnostukset
- Ranta-aluekunnostukset
- Valuma-aluesuunnittelu ja toimenpiteiden yhteensovittaminen
- Kunnostussuunnitelmien laadun parantaminen ja osaamisen varmistaminen
- Vesialueiden omistussuhteet ja vesialueiden yhdistäminen
- Tulvodynamiikan palauttaminen: säännöstelykäytäntöjen kehittäminen
- Tulvodynamiikan palauttaminen: pengeralueiden ottaminen tulva-alueiksi
- Tulvodynamiikan palauttaminen: tekniset keinot tulvasta riippuvaisten alueiden palauttamiseksi
- Yksityisen rahoituksen käytön lisääminen ja tehostaminen?

Metsät – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Metsäluontotyyppien suojelu luonnonsuojelulain 64 § ja 65 § mukaisesti
- Metsäluontotyyppien suojelu ML10 § mukaisesti
- Metsäluontotyyppien suojelun tehostaminen METSO-ohjelmalla
- Luonnonmetsien suojelu valtioneuvoston periaatepäätöksen (vanhat ja luonnontilaiset metsät) mukaisesti
- Luontotyyppien suojelun kattavuuden lisääminen (valtion mailla) tarvittaessa luonnonsuojeluohjelmilla
- Luonnonmetsien turvaaminen OECM-alueina Metsähallituksen omalla päätöksellä
- Metsäluontotyyppien tietopuutteiden paikkaaminen paikkatietotarkasteluja ja maastoinventointeja kehittämällä ja toteuttamalla
- Metsäisen luontotiedon saatavuuden parantaminen mm. Metsään.fi-palvelua kehittämällä
- Metsäisten luontotyyppien tai niiden lajiston palauttamispotentiaalin arviointi
- Luontotyyppiesiintymien hoito sekä hoidon piirissä olevan pinta-alan lisääminen
- Monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden lisääminen talousmetsissä käsittelymenetelmiä ja toimenpiteiden kohdentamista kehittämällä
- Metsäammattilaisten osaamisen lisääminen kohteiden ja käsittelyvaihtoehtojen tunnistamiseen, ennallistamisen suunnitteluun ja toteutukseen
- Metsänomistajien neuvonnan ja koulutuksen lisääminen metsäluontotyyppien tunnistamiseen ja tilan parantamiseen liittyen
- Yksityismetsissä sijaitsevien metsäluontotyyppien mukautettujen metsätaloustapojen kehittäminen ja kytkeminen metsänhoidon suosituksiin
- Arvokkaiden kohteiden hoidon kannustavuuden lisääminen ja rahoitus- ja tukikeinojen kehittäminen
- Lainsäädännön kehittämistarpeiden arviointi luontotyyppien turvaamiseksi (esim. metsälaki, vesilaki, metsätuholaki, luonnonsuojelulaki, kaavoituslaki, poronhoitolaki)

Arot, nummet, pensaikot – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Parannetaan porolaidunten huomioimista maankäytön suunnittelussa ja luonnonvarojen hyödyntämisessä. Toteutetaan suositukset saamelaiskulttuurin kohdistuvien kumulatiivisten vaikutusten kokonaisarviointiin kehittämiseksi
- Toteutetaan porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta vaikuttaviksi.
- Tehostetaan maastoliikenteen sääntelyä siten, että voidaan paremmin ehkäistä sen aiheuttama kesäaikainen kuluminen ja poronhoidolle aiheutuvat haitat.
- Metsätaloussuunnitelmien parantaminen paliskuntien kanssa suunnitellen.
- Toteutetaan kohdennettua laidunnusta pensoitumisen estämiseksi ja heikentyneiden tunturialueiden tilan parantamiseksi.
- Suunnitellaan ja toteutetaan väliaikaisia aitauksia herkkien luontokohteiden ja heikentyneiden tunturikoivikoiden suojaamiseksi.
- Uudistetaan metsästyksen ohjausta, lupakiintiötä, ja metsästysalueita tunturialueilla porotaloudelle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi.

Kalliot ja dyynit – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Luonnonsuojelulain 64 § ja 65 § mukainen suojelu
- Suojelu METSO-ohjelman keinoin
- Natura-toteutustavan muutos
- Ennallistamis- ja luonnonhoitotoimet (Helmi)
- Raivaus ja poltot umpeenkasvun estämiseksi
- Mukautettujen metsätaloustapojen kehittäminen ja käyttö metsäisten dyynien hoidossa, soveltaen mm. jatkuvan kasvatuksen ja harjujen paahdeympäristöjen hoidon menetelmiä
- Varjojyrkänteiden turvaamisen tehostaminen metsätalouskäytäntöjä kehittämällä (ML 10 §)
- Vähätuottoiset kalliot, kivikot ja louhikot, jyrkänteet Metsälain 10 §:n suojaamia
- Käytöstä poistettujen kalkkilouhosten turvaaminen ja ohjattu jälkihoito
- Pohjankankaan harjoitusalueen toiminnan suunnittelu luontoarvot turvaavaksi, yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa
- Kurtturuusun torjunta luontotyyppikohteilla ja laajemmin rannikkoalueilla
- Alueiden kokonaissuunnitelmat maankäytön ohjaamiseksi, hoitotoimien tehostamiseksi ja pinta-alan palauttamiseksi
- Kaavoituksen kautta tuleva sääntely: isoilla harjusaarilla rakentamisen ja infrastruktuurin sijoittaminen siten, että luonoltaan arvokkaat kohteet säästyvät.
- Alueiden käytön ohjaaminen (viestintä ja rakenteet)
- Viestintä rantavallien säilyttämisestä rantojen käyttäjille
- Keskiravinteisten kallioiden umpeenkasvun estäminen?
- Itämeritoimet
- Vieraspetopyyntien jatkaminen / tehostaminen lintusaarilla

Lajien elinympäristöt – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Kallioelinympäristöjen lajien hoitotoimet
- Metsäpaloista/palaneesta puusta riippuvaisten lajien hoitotoimet
- Lajikohtaiset lisäiset toimenpiteet metsälajeille
- Metsänhoitokäytäntöjen muuttaminen metsälajien suojelemiseksi
- Metsien suojelun lisääminen lajien tarpeista
- Vanhojen tammien ja lehmusten riittävyyden ja jatkumon varmistaminen Turun Ruissalossa ja lähiympäristössä
- Virtavesissä elävät suojelua ja kunnostusta tarvitsevat sammallajit
- Merenrantaniittyjen hoito
- Maatalousympäristöjen laadun monipuolistaminen
- Maatalousympäristöissä elävät lajit, jotka tarvitsevat täsmätoimenpiteitä
- Lintuvesien kunnostus ja hoito
- Lintukosteikkojen perustaminen, kunnostaminen ja hoito SPA-alueiden ulkopuolisille alueille
- Vesilintujen ja rauhoittamattomien lajien metsästyksen rajoittaminen
- Soiden ennallistaminen lajinäkökulmasta
- Lajisuojelua hyödyttävät vesiensuojelutoimenpiteet valuma-alueilla
- Vieraspetojen torjunta saaristossa, lintuvesillä ja maatalousympäristöissä
- Nahkiaisien elinympäristön kunnostukset, Merikutuisen harjuksen häviämisen estäminen, Lohi, taimen ja siika - elinympäristöjen kunnostaminen, kalastuksen säätely ja kohdennetut tuki-istutukset, Jokiravun suojelu / kansallisen rapustrategian toteuttaminen soveltuvin osin, Luhtakultasiiven suojelu- ja hoitotoimet, Rupilisko, Raakun suojelustrategian toteuttaminen, Naali, Saimaannorppa, Metsäpeura, Euroopanmajava

Jokiesteet – pienryhmän ehdottamat toimenpiteet

- Esteiden poistaminen virtavesistä
- VESTY-tietokannan muokkaus virtavesien esteellisyyden ja vapauttamisen raportointiin ja seurantaan

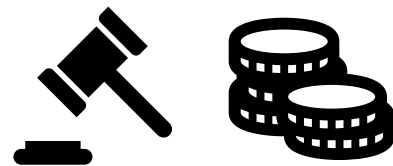
Komission toimenpidetypologia



Improve condition
Re-establish
Prevent deterioration

- Measures related to agricultural practices and agriculture related habitats
- Measures related to forestry practices and forest related habitats
- Measures related to freshwater activities and freshwater related habitats
- Measures related to marine activities and marine habitats
- Measures related to urban habitats
- Measures related to resources extraction and energy production
- Measures related to development and operation of transport systems
- Measures related to residential, commercial, industrial and recreational infrastructures, operations and activities
- Measures related to the effects of extraction and cultivation of biological living resources
- Measures related to military installations and activities and other specific human activities
- Measures related to alien and problematic native species
- Measures related to climate change
- Measures related to mixed source pollution and human-induced changes in hydraulic conditions for several uses
- Measures related to natural processes, geological events and natural catastrophes
- Measures related to restoration of habitats of species from the nature directives and other native species relevant for the targets
- Measures outside the Member State
- **Enabling and supporting measures**
- Other measures

[Typology of measures_20250929.pdf](#)



Toimenpiteiden jaottelu ehdotus

Paikalliset luontotyyppialueilla tehtävät toimet - ”kuokkatoimet”, toteutuksen varmistamiseksi näihin on yhdistettävä yksi tai useampi mahdollistava toimenpide (alla)

Kuokkatoimia mahdollistavat ja tukevat toimenpiteet (voivat esiintyä myös itsenäisinä toimenpiteinä):

- Lainsäädännön kehittäminen (sääntely) (voi sis. sekä nykytoimeenpanoa että uuden kehittämistä)
- Informaatio-ohjaus, neuvonta, koulutus
- Poliitiikan linjaaminen (alueiden käytön ohjaus, erillispäätökset, muiden poliitikkojen linjaaminen ennallistamissuunnitelman kanssa, alueiden käytön kokonaissuunnitelmat ja kehittäminen)
- Suorat tuet ja verotus
- Yksityisen rahoituksen lisääminen
- Toimeenpano eri hankkeiden ja ohjelmien kautta (käynnissä oleva, mahdollinen volyymin kasvattaminen)
 - METSO-ohjelman toimeenpano
 - Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano
- Tiedon lisääminen ja tiedonhallinta

Paikalliset elinympäristöissä tehtävät toimenpiteet – ns. ”kuokkatoimet”

- Voidaan jakaa nykyisellä direktiiviluontotyyppin pinta-alalla tapahtuvaan toimintaan ja luontotyyppin palauttamiseen (toimilla palautetaan direktiiviluontotyyppiä) sekä heikentymisen estämiseen. Lisäksi mukana lajien elinympäristöjen laatuun ja määrään vaikuttavat toimenpiteet.
- Komission toimenpidetypologiassa on vastaavaa ”kuokkatoimien” jakoa eri elinympäristöille
- Kuokkatoimet vaativat parikseen vähintään yhden mahdollistavan toimenpiteen, jolla varmistetaan toimeenpano.
- Jotta pystytään myös arvioimaan tarkemmin **kustannuksia**, on tiedettävä, mikä toteutustapa ja keinot ehdotetaan käyttöönotettavaksi
- ”Kuokkatoimille” voidaan ehdottaa vaihtoehtoisia toteutustapoja (esim. tehdä kaksi vaihtoehtoista SOVA-korttia ja näin ollen myös kaksi erilaista kustannusarviota).

”Kuokkatoimiin” kuuluu paikallisella tasolla mm.:

- **Luontotyyppiesiintymien suojele**
- **Luontotyyppiesiintymien ennallistaminen ja luonnonhoito**
- **Luontotyyppiesiintymien heikentymisen estäminen**
- **Lajin elinympäristön tilan parantaminen**

Esimerkki: Lainsäädännön kehittäminen (sääntely) (voi sis. sekä nykytoimeenpanoa että uuden kehittämistä)

- Kosteikot: Luontotyyppin huomioiminen kehitettäessä sääntelytoimenpiteitä, suosituksia ja sertifiointia
- Kosteikot: Kehitetään sääntelytoimenpiteitä sammalendorjuun rajoittamiseksi - Säädöksiä kehitettäessä tulisi tavoitteena olla myös direktiiviluontotyyppien heikentymättömyyden turvaaminen
- Kosteikot: Lainsäädäntö toimeenpanee heikentämättömyysvelvoitetta pääasiassa **luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilaila**. Lakien säännökset turvaavat kuitenkin vain osittaisesti asetuksen tarkoittamalta merkittävältä heikentymiseltä, joten velvoitteen toimeenpano edellyttäne myös **lakimuutoksia**.
- Vesiluontotyytit: ojitusten sääntely (kunnostus- ja uudisojitus)
- Vesiluontotyytit: Ranta-alueiden suojavyöhykkeet (**Metsälakiin** ehdotus suojavyöhykkeiden paremmasta sisällyttämisestä)
- Metsät: Metsäluontotyyppien suojelu **luonnonsuojelulain** 64 § ja 65 § mukaisesti, Metsäluontotyyppien suojelu **ML10 §** mukaisesti (nykytoimeenpano)
- Metsät: Lainsäädännön kehittämistarpeiden arviointi luontotyyppien turvaamiseksi (esim. **metsälaki, vesilaki, metsätuholaki, luonnonsuojelulaki, kaavoituslaki, poronhoitolaki**)

Esimerkki: Lainsäädännön kehittäminen (sääntely) (voi sis. sekä nykytoimeenpanoa että uuden kehittämistä)

- Tunturit: Tehostetaan maastoliikenteen sääntelyä siten, että voidaan paremmin ehkäistä sen aiheuttama kesäaikainen kuluminen ja poronhoidolle aiheutuvat haitat.
- Tunturit: Uudistetaan metsästyksen ohjausta, lupakiintiöitä, ja metsästysalueita tunturialueilla porotaloudelle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi.
- Kalliot, dyynit: Luonnonsuojelulain 64 § ja 65 § mukainen suojele
- Kalliot, dyynit: Natura-toteutustavan muutos
- Kalliot, dyynit: Varjojyrkänteiden turvaamisen tehostaminen metsätalouskäytäntöjä kehittämällä **(ML 10 §)**
- Kalliot, dyynit: Vähätuottoiset kalliot, kivikot ja louhikot, jyrkänteet **Metsälain 10 §:n** suojaamia
- Kalliot, dyynit: Käytöstä poistettujen kalkkilouhosten turvaaminen ja ohjattu jälkihoito (**kaivoslaki, jälkivelvoite, toimeenpantu**)
- Kalliot, dyynit: **Kaavoituksen kautta tuleva sääntely**: isoilla harjusaarilla rakentamisen ja infrastruktuurin sijoittaminen siten, että luonnoiltaan arvokkaat kohteet säästyvät.

Ehdotus

- Kerätään TR1:n toimenpiteet word-tiedostoon vastaavalla tavalla kuin TR5: Metsäryhmän toimenpiteet 13.1.2026.docx
- Toimenpiteiden esittäminen:
 - Luontotyyppiryhmittäinen esittely (otsikkotasolla)
 - Tarkemmat toimenpiteiden kuvaukset (toimenpiteet voivat olla yhteisiä usealla luontotyyppiryhmällä)
- Käytetään samaa värikoodausta kuin TR5
- Käydään samalla läpi TR5:ssa olevat toimenpiteet ja niiden päällekkäisyys TR1 kanssa (listauksessa on nyt useita, joilla yhteys luontotyyppitoimiin)
- Käydään läpi yhteydet ja päällekkäisyys myös muiden TR2, TR3 ja TR4 toimenpiteiden kanssa

Toimenpiteiden jaottelu ehdotus

Paikalliset luontotyyppialueilla tehtävät toimet - ”kuokkatoimet”, toteutuksen varmistamiseksi näihin on yhdistettävä yksi tai useampi mahdollistava toimenpide (alla)

Kuokkatoimia mahdollistavat ja tukevat toimenpiteet (voivat esiintyä myös itsenäisinä toimenpiteinä):

- **Lainsäädännön kehittäminen** (sääntely) (voi sis. sekä nykytoimeenpanoa että uuden kehittämistä)
- **Informaatio-ohjaus, neuvonta, koulutus**
- **Politiikan linjaaminen** (alueiden käytön ohjaus, erillispäätökset, muiden poliitikkojen linjaaminen ennallistamissuunnitelman kanssa, alueiden käytön kokonaissuunnitelmat ja kehittäminen)
- **Suorat tuet ja verotus**
- **Yksityisen rahoituksen lisääminen**
- **Toimeenpano eri hankkeiden ja ohjelmien kautta** (käynnissä oleva, mahdollinen volyymin kasvattaminen)
 - **METSO-ohjelman toimeenpano**
 - **Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano**

Tiedon lisääminen ja tiedonhallinta



Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute